

FÈY ENFÒMASYON SANTE PIBLIK

Viris Wès Nayl

Depatman Sante Piblik nan Massachusetts, 305 South Street, Jamaica Plain, MA 02130

Kisa Viris Wès Nayl la ye (WNV)?

Viris Wès Nayl la (WNV) ka lakoz plizyè kalite maladi, ki ka on ti lafyèv oubyen maladi ki pi serye, tankou “encephalitis” oubyen menenjit. WNV grandi nan zwazo epi li pwopaje sot nan on zwazo al nan lòt zwazo; e se moustik ki enfekte a virus la ki ba zwazo yo l. Si moustik ki enfekte a virus la mòde cheval oubyen moun, moun nan oubyen cheval la ka vin malad. O Zeta Zini, yo te dekouvri WNV pou premye fwa nan Nou Yòk nan epòk ete 1999 la. Depi lè sa a, virus la te pwopaje nan pi fò nan zòn kontinental Eta Zini yo. Pyès moun pa konnen kijan WNV te kòmanse o Zeta Zini, men depi kèk ane se on maladi ki rive natirèlman ann Ewòp, ann Afrik, epi ann Azi.

Kisa on moun santi lè I gen WNV?

Pifò enfeksyon WNV yo pa vin avèk sentòm. Enfeksyon WNV ki pa fin twò fò yo ka lakoz lafyèv, mal tèt, ansam a kò fè mal, anpil fwa ka gen gratèl sou kò moun nan epi on glann takou on boul anfle. Nan on ti pousantaj tou piti de moun ki enfekte avèk virus la, maladi a ka serye e li menm ka touye malad la. Enfeksyon ki pi serye yo ka koze mal tèt, on la fyèv ki fò, kou rèd, moun nan ka pèdi konesans, malad la gen dwa tankou on moun ki pa konn kote l ye, koma, la tranblad, malkadi, moun nan gen dwa paralize, epi gen de fwa tou, malad la gen dwa menm mouri. Moun ki gen plis pase 50 an kouri plis risk pou yo vin malad anpil.

Èske genyen tretman pou WNV?

Pa genyen pyès tretman espesifik pou enfeksyon WNV a. Moun ki gen enfeksyon WNV ki pa fin twò fò yo abityèlman refè pou kont yo. Moun ki gen konplikasyon ki pi serye yo tankou “encephalitis” oubyen menenjit, doktè yo ka ba yo terapi pou sipòte yo. Men, a pe prè 10% moun ki gen enfeksyon WNV ki pi serye yo mouri akoz virus la.

Kijan WNV pwopaje?

Abityèlman se moustik granmoun ke virus la te enfekte ki pwopaje WNV. Moustik yo mòde moun, cheval, ak lòt bèt, epi se konsa yo pwopaje virus la. Gen de fwa tou, genyen lòt jan ke WNV ka pwopaje. Pa egzanp, WNV ka pwopaje nan moun lè yo pran san oubyen lè yo fè operasyon pou yo met on lòt ògan, epi moun ki te bay lòt ògan nan te enfekte avèk virus la. Ni tou, li posib ke fanm ansent oubyen fanm k ap ba ti moun tete ki enfekte avèk WNV ka pase virus la bay tibebe yo. Paske genyen on pakèt risk ke nou pa konnen kounyè a, epi akoz ke lè manman yo ba tibebe yo tete, sa gen on pakèt avantaj ladann, nou pa rekòmande pou pyès manman sispann ba pitit yo tete. Cheval ki genyen enfeksyon WNV a paka pase virus la dirèkteman ba moun. Pa genyen pyès pwèv ke on moun ka trape WNV paske l manyen on zwazo ki anvi oubyen ki mouri ki te enfekte ak virus la. Malgre sa genyen kèk prekosyon de baz nou sipoze pran si n ap manyen bèt ki mouri, tankou on zwazo ki mouri. Si w ap deplase on zwazo ki mouri, oubyen w ap voye l jete, sèvi avèk gan oubyen on pèl pou ou voye l jete, epi mete l nan de sachè plastik (youn anndan lòt).

Èske WNV se on virus ke nou wè anpil nan Massachusetts?

Nou pa kontre maladi ki serye ke WNV ka lakoz yo anpil epi nan de twa dènye ane ki sot pase yo, nou dekouvri enfeksyon sa a nan de tw gress moun sèlman nan Massachusetts la. An plis de sa, nou jwenn WNV nan cheval, nan moustik, ak nan anpil kalite zwazo nan tout zòn nan eta Massachusetts la. Nou jwenn moustik ki pote virus la nan tout zòn nan eta Massachusetts la, ni tou nou jwenn yo ni nan mitan vil la ni nan raje ak nan zòn kote pa genyen anpil moun ki abite yo.

Kisa ou ka fè pou ou pwoteje tèt ou?

Pa gen vaksen pou kretyen vivvan kont WNV. Jan ki pi bon pou ou pwoteje tèt ou se pou ou pa kite moustik mòde w. Risk pou ou trape WNV pi wo nan fen mwa Jiyè a jis ou rive nan mwa Septanm. Swiv konsèy sa yo chak ete ansanm ak prentan si ou abite oubyen ou al vizite on zòn kote genyen on pakèt moustik:

- Otan ke ou kapab, pa fè aktivite deyò depi solèy kouche jiskas ke li leve nan demen maten, lè sa yo se lè w ap jwenn plis moustik nan la ri a.
- Si ou oblige ret deyò lè gen anpil moustik nan la ri a, mete on chemiz ki gen manch long avèk pantalon long. Sèvi a on pwodi ke moustik yo pa ka sipòte ki genyen DEET ladan l (se pwodi chimik N-N-diethyl-metatoluamide la) epi swiv enstriksyon yo mete sou etikèt la. DEET ka ba w pwazon si ou sèvi avè l twòp. Pa janm sèvi ak DEET sou ti moun piti. Pa sèvi a pwodi chimik moustik yo pa ka sipòte a ki gen on pousantaj DEET ki pi plis pase 10 a 15% sou ti moun, oubyen ki gen on pousantaj ki pi plis pase 30 a 35% pou gran moun. Pousantaj DEET ki pi wo ka pwoteje w pou plis tan, men li pap pwoteje w pi plis pase on pwodi ki gen pi piti pousantaj. Si ou konsène pou ou pa ekspoze tèt ou ba pwodi chimik, sèvi avèk pwodi ki genyen pi piti pousantaj DEET, ki ap ba w pwoteksyon pou kantite tan ke w ap an kontak a moustik yo, epi wa lave po w kan w retounen antre nan kay la. Krèm, losyon, oubyen pwodi tankou pomad pi bon pou ou itilize sou po w. Rete lwen pwodi ki genyen anpil kantite alkòl paske pwodi sa yo ka travèse po w.
- Pran swen espesyal pou ou kouvri bra avèk janm ti moun ki ap jwe deyò. Lè ou mennen on tibebe deyò, kouvri estwolè oubyen panye tibebe a avèk filè pou moustik yo.
- Ranje tout ti tou ou ta genyen nan til ki gen nan fenèt yo, epi asire w ke yo tache byen sere nan tout pòt ak tout fenèt ki nan kay la.

Kisa ou ka fè pou ou redwi kantite moustik ke w genyen lakay ou avèk nan vwazinaj kote ou abite a?

Pou ou redwi popilasyon moustik ki lakay ou epi ki nan vwazinaj kote ou abite a, elimine tout ti ma dlo ki nan zòn ki ap pèmèt ke moustik yo peple. Moustik yo ap kòmanse peple nan nenpòt twou oubyen ma dlo ki gne plis pase kat jou. Men kèk senp konsèy ou ka swiv:

- Jete oubyen tout tan vide tout mamit fèblan, tout bokit plastik, tout po seramik ak tout vesò ki kenbe dlo (tankou bokit gabidj) ki genyen lakay ou a.
- Prete on atansyon espesyal a vye kawotchou ke ou retire nan machin ou ki ret chita nan lakou lakay ou a. Ma dlo ki ret chita nan kawotchou se youn nan kote moustik yo toujou renmen al peple.
- Pèse tou anba bokit oubyen mamit ke ou kite deyò pou ou al bay nan resiklaj, konsa dlo ki tonbe ladan yo pap rete ladan yo, epi y ap sot tonbe a tè.
- Netwaye dal sou tèt kay la ki ta bouche; retire fèy avèk fatra ki ka anpeche ke dlo la pli ret chita anlè tèt kay la.
- Lè ou pap sèvi ak ti pisin an plastik yo avèk bourèt yo, chavire yo tèt anba.
- Pa kite dlo ret chita nan dlo kote zwazo yo konn vin benyen; pran swen dlo ou mete pou fè bèbèl lakay ou oubyen lage pwason ladan yo.
- Si w genyen pisin, asire w ke you toujou pwòp, epi mete pwodi chimik ke w sipoze mete ladan yo; pa kite ma dlo sou kouvèti pisin yo.
- Koupe gazon w pou ou ka elimine ma dlo ki ta vin chita nan lakou lakay ou a.

Kisa Massachusetts ap fè pou yo pwoteje moun kont WNV?

Chak ane, kòmanse nan mwa Me pou jis nou rive nan premye jou fredi a, anplwaye MDPH ki ap travay nan la ri ranmase moustik epi yo pote yo nan Laboratwa Leta pou yo teste yo pou tou lè de maladi sa yo WNV avèk "Eastern Equine Encephalitis" (EEEV), on lòt virus ke moustik yo bay tou. Ni tou, nou genyen on sitèm nou mete sou pye pou nou kontwole konbyen zwazo mouri ke nou jwenn nan tout eta Massachusetts la, epi pou nou teste zwazo mouri yo pou nou chache pou nou wè si pa genyen tras WNV nan yo. Alòs ke nou pa teste pi fò zwazo mouri ke yo repòte pou WNV, lè nou konnen kote yo mouri, sa jwe on wòl empòtan nan jan n ap gen pou nou dirije on seri de aktivite kote n ap siveye zwazo, moustik avèk moun pou virus la. Ni tou Laboratwa Leta yo ka teste cheval avèk moun ke nou sispek ki ka genyen WNV. MDPH ap avèti Notab nan domèn la Sante avèk lopital nan zòn nan si yo dekouvri WNV nan vil oubyen nan bouk yo a. Nou met sou pye on pwogram nan tout eta a pou siveye epi pou nou reyaji pou n ka ede kominate yo prepare pou yo ka reyaji kont risk ki genyen nan WNV yo.

Pou ou repòte zwazo ki mouri oubyen sou enfòmasyon jeneral sou WNV, tanpri rele liy Enfòmasyon Piblik MDPH la gratis nan 1-866-MASS-WNV (627-7968)

Pou plis enfòmasyon:

- **Depatman Sante Piblik nan Massachusetts**
Depatman Epidemi ak Vaksen nan **(617) 983-6800 oubyen (866) 627-7968** (pou kesyon jeneral sou WNV epi nan klinik ki doktè oubyen nan ki lopital ou ka al konsilte pou WNV)
- **Biwo pou Analize Sante avèk Anviwonman nan (617) 624-5757** (pou kesyon sou efè ensèk genyen sou la sante)
- **Depatman Manje ak Agrikilti nan Massachusetts Òganizasyon ki Kontwole epi Reklame Moustik nan (617) 626-1781 (pou kesyon sou pwogram pou kontwole moustik nan zòn kote ou ye a)**
- **Òganizasyon responsab Sante nan zòn kote ou rete a** (nimewo a nan liv telefòn nan nan seksyon “gouvènman” an)